

አብ ሃገርና ኤርትራ፡ ብሔራዊ ውዳቤ ምክንያታዊ ፍታሕ'ምበር ገራጭ ክኸውን ኣይክእልንዩ

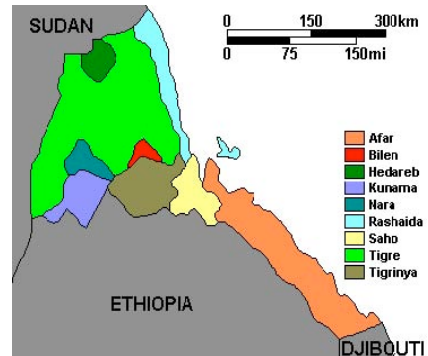
“...ክቡራት ኣንበብቲ፡ ኣብ ቐዳማይ ክፋል ጽሑፊይ፡ ብዛዕባ እቲ ንነዊሕ ዓመታት ዝወሰደልና ህዝባዊ ሓርነታዊ ቃልስናን፡ ዝኸፈልናዮ ክቡር መስዋእቲን፡ እዚ ብህዛባዊ ቐልጽም ዝተረጋገጸ ስማዊ ናጽነት ህግደፋዊያኒን ሰዓብቶምን ከምይ ገይሮም ከም ዝጨወዩዎን፡ ነዚ ዝቐወሙ ገለ ብሔራት ሃገርና ድማ ብብሔረታቶም ተወደቦም ህዝቦም ማዕረ ካልኦት ብሔራት ኤርትራ ንምርግጋጽ ዝገብሩዎ ዘሉዉ ፍትሓዊ ቃልሶምን፡ ብድሆታቱን ክትንክፍ ፈቲነ ነይረ። እንሆ ካልኣይ ክፋል ይቐጽል....”

(ካልኣይ ክፋል)

ብሔረ ኩናማ፡

ብዛዕባ ናይ'ዙይ ብሔረ ሰብ'ዙይ ዛግት ብንጹር ዝተጸነጹ ገፊሕ መጽናዕቲ'ኺ እንተዘይሃለወ፡ ቀዳምት ሰፈርቲ፡ ቐንዲ ደቂ ኣባት ሃገርናን ም'ኳኖም ዝበዘሉ ተመራመርቲ ታሪኽ ዝሰማማዑሉ ሓቂ እዩ። ብዝሒ ብሔረ ኩናማ፡ ካብ ምሉእ ህዝቢ ኤርትራ 2-3% ም'ኳኑ ይግመት። ብቐጽሪ ክግመት ከሎ ድማ፡ ካብ 100-180 ኣብሉ ይኸውን። ቐንዲ መነባብሮ ብሔረሰብ ኩናማ ኣብ ሕሪሻ ዝተሞርኮሰ ኮይኑ፡ ብከፊል'ውን ኣብ መጓሰ ከም ዝላተፉ ይፍለጥ።

ጅኦግራፊያዊ ኣሰፋፍራ ብሔረ ኩናማ ኣብ ምዕራባዊ ቀላታት ኤርትራ ኮይኑ፡ ኣብ ከባቢ ሩባታት ስቲትን ጋሽን እዩ ዝነብር። ህላዌ እዘን ክልተ ሩባታት ብሓፈሻ፡ ገፊሕ-ስቡሕ መሬቶም ድማ በቲ ኻልእ ሸነኽ ተወስኹዎ፡ ኣብ ሕርሻዊ ፍርያት ዘሕፍስዎ ምህርቲ ብዓይኖም ርእዮም ከምስክሩ ዕድል ዝረኽቡ ብዙሓት ሰብ ሞያ፡ ነዚ ልሙዕ መሬት ኩናማ ክሳብ ብቐርጫት ህብስቲ ሃገር ይሰምዩዎ። እዚ ጸጋታት'ዙይ ጠንቐ ዝኾኖም ይመስል፡ ህዝቢ ብሔረሰብ ኩናማ ተደጋጋሚ ባዕዳዊያን ወረራትን፡ ዘሰክፍ ገበግ ብገለ ገረባብቲ ብሔራት

ኤርትራን ከም ሕሱም ክሳቐ ጸንሑን ኣሎን። መረኣያ ናይዚ ድማ፡ እንሆ ብሔረሰብ ኩናማ ናይ ዘሓለፉን ገና ኣብ ኮረሻ ስልጣን ዘሎ መንግስትን ስርዓትን ግዳያት ኮይኖም፡ ንምግማቱ ዘሸገር ስቓይ የሕልፍ ኣሎዉ። ህዝቢ ኩናማ፡ ካብዚ ሰንሰለታዊ ኣርዑት መግዛእቲ ሓሳብን ንሓዋሩን ተላቂቁ፡ ሰላምን ቅሳነትን ብምርካብ፡ ኣብ ገማግም እዘን ክልተ ሩባታት፡ ዘመን ብዘፍረዮ ተክኖሎጂ ተጠቐሙ ነቲ ሰቡሕ መሬቶም ብዝገባእ ኣልምዕምዎ ክብል'ኺ እንተዘይደፈርኩ፡ ኣብ መዋእል ታሪኽም ምስ'ዚያን ሩባታት ዘሎዎ ምትእስሳር ብቀሊሉ ተገስዩ ዝሕለፍ ኣይኮነን።

ንኣብነት፡ ካብታ ተምሳሌት ስኒትን ስድራ ቤታዊ ፍቅሪን ዝሰፍና እትመስል ንእሽቶይ ኣግድኦም መስርሒ (ላኻ) ጀሚርካ፡ ክሳብ'ቲ ዝለዓለ መዓንገሊ ከብዶም ዝኾነ (ዓካት)፡ ኣብ ገማግም እዘን ክልተ ሩባታት'ዚያን ዝተኣሳሰር ኾይኑ፡ ምስ ኣግራብ ዓርኮብኮባይ ጥብቐ ዝበለ ውህደት ምህላውም ንባዕሉ ሓደ ጽቡቐ ኣብነት እዩ። ኣብ ዝተፈላለዩ ወሰንቲ እዋናት'ውን ከይተረፈ፡ ብሔረሰብ ኩናማ ምስቲ ነዊሕ ዕድመ ዘሎዎ ገረብ ዓርኮብኮባይ፡ ስጡም ምትእስሳር ብምፍጣር ንወረርቱ ኣላሽ ኣብሉዎም እዩ።

እቲ ሓቂ እዚ ክንሱ፡ ነዚ ዝነኣሰ ባህርዊ ጸጋ'ዙይ ክርእዩ ዓይኖም ደም ዝዘርዎም ጸላእቲ ብሔረሰብ ኩናማ፡ እንሆ ሎሚ'ውን ህዝቢ ኩናማ ካብዚ ጸጋ'ዙይ ከም ድላዮም ከይቋደሱ ዘስደሚም ምስምሳት ብምምሃዝ ናብዘን ትባታት'ዚያን ገጾም ቅርብ ከይብሉ፡ ለይትን ቀተሪን ከም እንሰሳ ዘግዳም ብገዛእ ሩቡኡ ይሃድንዎምን፡ ብዘይ ምሕረት ይቕትልዎምን ንርእን ንቐዘምን ኣሎና። ሓደ ሕብረተሰብ ኣብ ከባቢኡ ካብ ዝርከብ ጸጋታት ኩሉ፡ ብቐዳምነት ንላቶም ክጥቐሙሉ ባህርያዊ 'ኳእንተ'ኾነ፡ ንብሔረሰብ ኩናማ ክስገሮ ዘይክእል ቀይሕ መስመር ብምሕንጻጽ፡ ጸጋታት መሬት እንዳቦኡ ዘይተወላዲ ወዲ ከባቢ ኩናማ ሸናዕ ክብለሉ ምርኣይ መዓልታዊ ተርእዮ ኾይኑ ኣሎ። እንሆ ከም ውጽእቱ ድማ፡ ሎሚ ብሔርና ብሔረሰብ ኩናማ ካብ ዝኾነ እዋን ንላዕላ፡-

1. ኣብ ቐጠባዊ

2. ማሕበራዊ

3. ፖሊቲካዊ ማሕንቀታት ተቐርቓሩ ናይ ሕሰም ጽዋኡ ይጭልት ኣሎ።

1/ ቐጠባዊ ማሕልኻ

ብህዝቢ ተመሪጹ ንህዝቢ ዝቐመ መንግስቲ ዱልዱል ቐጠባዊ ፖሊሲታት ሓንጺጹ፡ ዜጋታት ኣብ ድኽነት ተሸሚሞም ከይተርፉ ተጊሁ ይሰርሕ። እቲ ዝሕንጽጽ ፖሊሲ ድማ ካብ ባዶ ህዋ ዝጥፍጠፍ ዘይኮነስ፡ ካብቲ ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂታት ተበጊሱ'ዩ ዝቅረጽ። ንኣብነት፡ ልዕሊ 90% ዜጋታትና ብባህላዊ ሕርሻ ዝናበሩ ሃገርና ኤርትራ፡ ንዋኒነት መሬት ማእኸል ዝገበረ ንጹር ፖሊሲ ሓንጺጽካ፡ ንኣረሰቶት ብቐሻታቶም ወዲብካ፡ ካብ ባህላዊ ናብ ዘመናዊ ኣገባብ ማሕረስ ንክስጋገሩ ብምሕጋዝ፡ ዘድሊ መሳለጥያት ሕርሻ ብምቅራብ፡ ምህርቶም ብመጠነን ብዓይነትን ከም ዝድንፍዕ ብምግባር፡ ዝተሓፈሰ ፍርያቶም ድማ ካብ ኣፎም ሓልፉ ጥዑይ

ዕዳጋ ክረኽቡ ምጽግር እቲ መተካእታ ዘይብሉ እንኮ መማረጺ መፍትሕ ሸግሮም ምኾነ ነይሩ። ዘባና፡ ዘባ ጋሽ-ባርካ ብቐርጫት ህብስቲ'ኳ ትፍለጥ እንተ'ኾነት፡ ሕሊፍ-ሕሊፍ ኣሉ ብሰንኪ ዘይምዕሩይ ክራማት ዋሕዲ ዝናብ ስለዘጋጥም፡ ነዚ ሸግሮ'ዙይ እዉን ዝተወሃሃደ ፍታሕ እንተ ዝናደየሉ፡ እቲ ኣብ ጽቡቅ ክራማት ዝተረኽበ እቶት ንነዊሕ ዓመታት መገልለ። ምስ'ዙይ ጎኒ ጎጎኒ ድማ፡ ሓፋሽ ህዝብና በብከባቢዮም ወዲብካ፡ ብዛዕባ ልማዓትን ምብራስን ኸባብዮም ልዕሊ ዝኾነ ካልእ ኣካል ብቐዳሚነት ንዓታቶም ከም ዝጸሎዎም ብምንቅቃሕ፡ ህዝቢ ማእኸል ዝገበረ ናይ ምዕቃብ ማይን ሓመድን ዝዓለመ ቐጻሊ ማእቶታዊ ወፍሪ ምክያድ፡ ጥቅሙ ብቀሊል ዝግመት ኣይኮነን። እንታይ'ሞ፡ ካብቲ ድኻ ሓረስታይ ህዝብና ዘይሓደሽ ድኻ ኣእምሮ ዝወነነ ርኹስን መንግስቲ ኣብ ኮረሻ ስልጣን እንክሎ ከመይ ገይሩ እዚ ጽቡቕ ሕልሚ ክረጋገጽ?

ምናልባት ገለ የወሃት ዜጋታትና፡ መንግስትና'ደኣ ካብ ጽባሕ ናጽነት ኣትሕዙ ብመደብ ክረምታዊ ማእቶት ተመሃሮ ገይሩ ብዙሕ ልማዓትዊ ስራሕ ይዓምም እንድዩ ዘሎ ክብሉ ይኸእሉ። እቲ ሓቂ ግን ካብዚ ምስሉይ ኣከያይዳ'ዙይ ኣዝዩ ዝረሓቕ እዩ። ከምዚ ሕጂ ዓቕሚ ኣዳም ዝበጽሑ ኣፍራይ ዜጋታትና ኩሎም፡ እግረይ ኣውጽእኒ ኣሎም ከም ደቂ ዛግራ ናብ ፈቀዶ ሃገራት ዝበታተኑሉ ዘሎዉ ግናይ ግዚ ይተረፍሱ፡ እቲ ቀደም'ኻ ምስ ምሉእ ወነን ድልዎትን እንክሎ ብመደብ

ሎሚ መደብ ክረምታዊ ማእቶት ተመሃሮ ካብ ዝጅምር ዕስራ ዓመትና ኣብ ዝደፈንናሉ እዋን፡ ሃገርና ኤርትራ እንተ ወሓደ ካብ 30-40% ቁርባት ስፍሓታ ብኣግራብ ተሸፊኑ ፍሬ ጻማ ተመሃሮና ምረኤና ።

ብመሰረቱ መደብ ክረምታዊ ማእቶት ተመሃሮን፡ እዚ ሕጂ ልዕሊ 27 ዙሪያታት ኣቑጽሩ ዘሎ መደብ ሃገራዊ ኣገልግሎትን፡ ከምቲ ዕላምኡ ብሓቂ ንሃገራዊ ልማዓት ዉዕሉ ነይሩ እንተ ዝኸዉን፡ ካብ ሚእቲን ዕስራን ሸሕ ትርብዒት ኪ/ሜተር ዘይትሓልፍ ሃገርና ኤርትራ ድሮ ናብ ሓምላይ ደሴት ተቐይራ፡ ይትረፍዶ ጽርጊያታት ዓባይቲ ከተማታትና ወላ ቑሽታትና እውን ከይተረፈ ተቋደስቲ ጽፍፍ ጽርጊያን ተመጣጣኒ ትሕቲ ቅርጺ ምስወነና ነይረን ። ነገር ግን እዚ ኩሉ ከንቱ ሕልሚ ኮይኑ በኒኑ ። እቲ ዘገርም፡ ነዚ ሓቂ ዙይ ብጸሓይ ቐትሪ ብዓይንና እናሪእና፡ ካብ ሹመኛታት ህግደፍ ዝተጻጸዩ ሓቤረታን ጸብጸብ ኣሃዛትን እንጽቦ እንተ ሃልና፡ ምስ የዋህነት ጥራሕ እዩ ዝቐጸር ።

ካብዚ ጭብጥታት ዙይ ብምብጋስ እምብኣር፡ መደብ ክረምታዊ ማእቶት ተመሃሮን፡ ናይ ግዜ ገደብ ዘይብሉ ዝመስል ዘሎ ግዳድ ሃገራዊ ኣገልግሎት፡ ከምቲ ህግደፍ ወያኔን ደገፍቶም ዝልፍልፍዎ ንልማዓት ሃገር ዘይኮነስ፡ ንመንእሰያትና ኣብ ትምህርቶም ነፊዖም፡ ጽባሕ ተረከብቲ ሃገር ከይኾኑ ምእንቲ፡ ከም ኣህባይ ኣብ ፈቀዶ እምባታት ጀሆ ብምሓዝ፡ ምስ ምንዋሕ ግዜ ተስፋ ቀሪጾም፡ ብዘይ ገለ ብሩህ መጻእ ተስፋ፡ ከም ዝዐብዩ ንምግባር ብመስተ ዝተበረዘ ኢሳያሳዊ ሓንገል ዝተፋሕሰ ረቂቅ መጻወድያ ምኻኑ ምንም ጥርጥር የቡሉን ። ምስዚ ኩሉ ሽርሒን ጉርሒን ህግደፍ ወያኔን ሰዓብቶምን ግን፡ ጽንዓትን ተጻዋሪነትን መንእሰያትና ንድሕሪት ምልስ ኢልካ ክትሪ እንከሎኻ ብጣዕሚ ዘደንቕ እዩ ። እስከ ካብዚ ሓሳብ ዘይ ከይወጸእና ንነፍስ ወከፍና ከምዚ ኢልና ንሕተታ፡ ‘‘ ዋእ! ኣንቱም ሰባት፡ እቲ ዕድሜኡ ምሉእ ምስ ባህላዊ ማሕረሻን ብከፊሉ ድማ ብመጻሕን ሕክክ ዝብል ዘሎ ሓፋሽ ድኻ ሓረስታይ ህዝብና ዘይኣማእኸለ ምዕቃብ ማይን መሬትን፡ ብ30-40 ሸሕ ዝኣኸሉ ገና መዓንጠኦም ዘይቐጸሩ ዕሽል ሕጻናት ካብ ሕቕሬ ኣደታቶም መንዘዕካ ኣብ ዉሽጢ 30-40 መዓልታት ዝግበር ምዕቃብ ማይን መሬትን ብሓቂ’ዶ ንልማዓት ሃገርና እዩ?...ኤሪ እቲ ንዓመታት ዝህውተት ዝነበረ ምዕባሉ እነብዓል ስንጋፖር በዚ እንርዮ ዘለና ኣባገቤያዊ ኣካዩዳ ድዩ ክብጻሕ?...እቲ ሕልሚ ወተሃደራዊ ዓቕሚ እስራኤልከ መንእሰያትና ኣብ ኮንቴኔራት ብምእሳርን ብዘይ ገለ ንሕስያ ብምስቃይን ካብኡ ይኸፋእ ኢሉ ድማ ንዘለዓለም ኣደንቐርካ ጀሆ ብምሓዝ ድዩ ክረጋገጽ?

እቲ ኣብ ኣእምሮ ኩላትና ዝመጽእ መልሲ እምብኣር ርዳእዮ፡ ንሱ ድማ ‘‘ ሓፋሽ ዘይከተተ ልማዓታዊ ወፍሪ ፈጽሙ ውጽእታዊ ክኸውን ኣይካኣልንዮ’’ ዝብልዮ ። እዚ ክንድዝኾን፡ ኣብዚ ክዉን ጭብጢታት ዙይ ዝተመስረተ ናይ ቁጠባ ፖሊሲ ዘይብላ መንግስቲ፡ ዝገዓረ እንተ ገዓረ፡ ዝሓለመ እንተ ሓለመ፡ ካብ ሃልኪ ግዜ ሓልፉ ዝጭብጦን ዘረጋገጹን ቁጠባዊ ሕውየት ፈጽሙ የለን፡ ኣይክህሉን እዩ ድማ ።

እንታይ’ዎ፡ ብቀደሙ ‘‘ ካብ በዓል ጣፍ ብዓል ኣፍ’’ እንድዮም ኢሎም ኣቦታትና! ...እዚ ሓቂ ከም ቐትሪ ጸሓይ እናደመቐት እንከላ፡ ከም ኣመሎም ነቲ ንመዓንገሊ ከብዶም እትኾኖም ርብዒት እኸለ ዘይረኸቡ ድኻን የዋህ ህዝብና ንምትላል፡ ‘‘ ብኣሽሙራዊ ኣዘራረባ ክንደይ ካሎሪ ተመጊብካ?...ጨርቂን-ወርቂ ቢሻ...ከተማ ባጽዕ ናይ ዓለምና ንግዲ ማእከል ኮይና፡ ካልኣይቲ ዱባይ ክትከውን ያ...ወዘተ ዝብል መቐረት ኣልቦ ዝኾኑ ዘረባታት ክስምዕዎ እንከሎዉ፡ ብሓቂ መንነትካዮ ዘጽልኣካ ። ኣብ ኣፋ መዓር ዘሎዎ ንህቢ ብደሕሪያ መርዚ ከምዘሎዎ ክዝንጋዕ ኣይግባእን ።

ብዝኾነ፡ ኣብ ሃገርና ዘሎ ጸገማት ብቀለም ብሪዒ ጥራሕ ጽሕፍካ ዝቃለል ነይሩ እንተ ዝኾዉን ክንዲ እምባ ሶይራ ዝኾዉን መጽሓፍቲ ምጽሓፍና። የግዳስ፡ ናይዚ ግዜ እዋናዊ ሕቶ ብክልስ ተግባር ዝተደገፈ ኣብ ስራሕ ምወፋር ደኣምበር የማነ ጸጋም ዝጠዋወ ምቹእ ወንበር ተቐምጥካ ናይ ወሓለታት ዘረባ ምልፍላፍ ትርጉም የቡሉን። እዚ ክንዲዝኾነ፡ ናብቲ ቐንዲ ኣርእስይ ክምለስ'ሞ ኣብ ብሔረይ፡ ብሔረሰብ ኩናማ ብተደጋጋሚ ካብ ዘጋጥሙ ዘሎዉ ቈጠባዊ ማሕልኻታት ካብ ባሕሪ ብጭልፋ ከካፍለኩም።

ሳልሳይ ክፋል ይቕጽል

ማርባቲ ኣምረን